

SELVITYS

LASTENTARHAN- JA LUOKANOPETTAJA- OPISKELIJAT JA MEDIAKASVATUS

KÄSITYKSIÄ MEDIAKASVATUKSEN TÄRKEYDESTÄ, KOKEMUKSIA MEDIA-
KASVATUKSEN OPINNOISTA JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA HELPOTTAMAAN
MEDIAKASVATUKSEN TOTEUTTAMISTA

SISÄLTÖ

1	YLEISTÄ	3
2	MEDIAKASVATUS PERUSTELLAAN TÄRKEÄKSI OSAKSI OPETTAJAN OPINTOJA	4
	2.1 MEDIA ON OSA YHTEISKUNTAA	5
	2.2 KOULUN JA PÄIVÄKODIN TEHTÄVÄT YHTEISKUNNAN OSANA	6
	2.3 KASVATTAJAN TIEDOT JA TAI DOT AJANTASAISIKSI	6
	2.4 LAPSEN TARPEET KASVATTAJIEN TIETOISUUTEEN	7
	2.5 OPETTAJANKOULUTUKSEN ON VASTATTAVA YHTEISKUNNAN HAASTEISIIN	8
3	SUUNTA A-ANTAVIA TIETOJA MEDIAKASVATUKSEN TILASTA OPETTAJIEN KOULUTUKSESSA	8
	3.1 OPINTOIHIN SISÄLTYY LIIAN VÄHÄN MEDIAKASVATUSTA	9
	3.2 MITÄ MEDIAKASVATUKSESSA OPISKELLAAN?	10
4	MEDIAKASVATUS OSANA ERI-ikäISTEN LASTEN KASVATUSTA	12
5	MEDIAKASVATUKSEN TILAN PARANTAMINEN KOULUISSA JA PÄIVÄKODEISSA	13
6	YHTEENVETO	14
LIITE:	KYSELYLOMAKE	17

1 YLEISTÄ

Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke ja Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL toteuttivat yhdessä kyselyn (ks. liite), jonka tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia kokemuksia lastentarha- ja luokanopettajaksi opiskelevilla on mediakasvatuksen opinnoista koulutuksessaan. Lisäksi tavoite oli selvittää, miten tärkeäksi opiskelijat kokevat mediakasvatuksen osana lasten kasvatusta ja opetusta. Kyselyllä ei tavoiteltu tieteellisesti pätevää tietoa, vaan sillä haluttiin kartoittaa luokan- ja lastentarhanopettajaopiskelijoiden näkemyksiä ja kokemuksia edellä mainituista tavoitteista.

Kysely toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella, joka julkaistiin 17.9.2007 ja suljettiin 28.9.2007. Kyselystä lähetettiin SOOL:n toimesta sähköpostitiedote niille luokan- ja lastentarhanopettajaopiskelijoille, jotka olivat antaneet sähköpostiosoitteensa SOOL:n jäsenrekisteriin. Kyselyyn vastaa- minen ei vaatinut henkilökohtaista vastaajatunnusta. Kaiken kaikkiaan SOOL:n jäsenenä oli luokan- ja lastentarhanopettajaksi opiskelevia kyselyn julkaisupäivänä 3674, joista 2056 olivat antaneet jäsentietoi- hinsa sähköpostiosoitteen. Kaikkia heitä ei kuitenkaan tavoitettu sähköpostitse, vaan sähköposti tavoitti kaikkiaan noin 1900 opiskelijaa, joka on noin puolet SOOL:n luokan- ja lastentarhanopettajaopiskelija- jäsenistä. Kyselystä lähetettiin muistutussähköposti 17.09.2007.

Kyselyn laatimisesta, kyselynalustan toteutuksesta ja vastausten analysoinnista vastasi Media- muffinssi-hanke. Kysymyksenasettelua arvioivat ja kommentoivat Mediakasvatusseuran puheenjohtaja, tutkija Sirkku Kotilainen ja Jorma Vainionpää Tampereen yliopiston Hämeenlinnan opettajankoulu- tuslaitoksesta. Vainionpää konsultoi myös tulosten analyysiä.

KYSELYN VASTAAJAT

Kyselyyn vastasi yhteensä 412 opiskelijaa (vastausprosentti n. 22). Vastanneista naisia oli 87 prosenttia (n=357) ja miehiä 13 prosenttia (n=55). Luokanopettajaksi opiskelevia vastanneista oli 75 prosenttia (n=308), lastentarhanopettajaksi (kandidaatti/maisteri) opiskelevia oli 22 prosenttia (n=91), ja muu – vastauksen valinnoita 3 prosenttia (n=13). Lastentarhanopettajaksi opiskelevista vastaajista oli miehiä 4 prosenttia (n=4) ja naisia 96 prosenttia (n=87). Luokanopettajaopiskelijoista miehiä oli 15 prosenttia (n=46) ja naisia 85 prosenttia (n=262).

Yliopistoittain tarkasteltuna suurimpana vastaajaryhmänä olivat Joensuun yliopiston¹ (24 % kai- kista vastanneista, n=98) ja Turun yliopiston (22 % kaikista vastanneista, n=91) luokanopettaja- ja lasten- tarhanopettajaopiskelijat. Åbo Akademin opiskelijat eivät ole SOOL:n jäseniä, siksi yliopiston opiskelijat eivät ole vastanneet kyselyyn. Tiedossa ei ole, kuinka monta luokan- ja lastentarhanopettajaopiskelijaa sähköposti saavutti eri yliopistoissa, joten vastaajamäärät antavat vain tietoa vastanneiden taustasta, eivät eri yliopistojen opiskelijoiden osallistumisaktiivisuudesta. Seuraavassa taulukossa on esitetty vastaajat eri yliopistoittain ja eri koulutusaloittain.

1: Vastaajat ovat jaoteltu pääyksikkönsä mukaan, ei koulutusyksiköittäin.

TAULUKKO 1:
VASTAAJAT YLIOPISTOITTAIN JA KOULUTUSALOITTAIN

Yliopisto	Vastanneet	LO	LTO	Muu
Joensuun yliopisto	98	79	16	3
Turun yliopisto	91	75	11	5
Oulun yliopisto	66	51	13	2
Jyväskylän yliopisto	58	40	17	1
Tampereen yliopisto	46	21	24	1
Helsingin yliopisto	31	20	10	1
Lapin yliopisto	21	21	0	0
Snellman-korkeakoulu	1	1	0	0
Åbo akademi i Vasa	0	0	0	0
Yht.	412	308	91	13

Kyselyn taustaosuudessa selvitettiin myös opiskelijoiden opintovaihetta asteikolla alkuvaihe – keskivaihe – loppuvaihe. Opintojen loppuvaiheessa oli 37 prosenttia (n=154) vastanneista, ja lähes yhtä moni oli opintojensa keskivaiheessa (36 %, n=147). Opintojensa alkuvaiheessa olevia vastaajia oli yhteensä 27 prosenttia (n=111) vastanneista.

Kyselyyn vastanneilla on ollut jonkinlainen motiivi vastata sähköpostitse tulleeeseen kyselyyn. Varmasti osalle vastanneista mediakasvatus on ollut aiheena läheinen, ja he ovat halunneet tuoda oman mielipiteensä mediakasvatuksesta ilmi vastaamisen avulla. Kyselymuotona ajatellen sähköposti on vastaajaystävällinen. Kyselyyn vastaaminen on vaivatonta, jos vastaajalla on käytössä internetyhteys. Siihen voi vastata silloin kun itselle parhaiten sopii, eikä vastauksia tarvitse erikseen postittaa. Toisaalta kysely kohdentui vain niihin luokanopettaja- ja lastentarhanopettajaopiskelijoihin, jotka olivat antaneet sähköpostiosoitteensa SOOL:n rekisteriin.

2 MEDIAKASVATUS PERUSTELLAAN TÄRKEÄKSI OSAKSI OPETTAJAN OPINTOJA

Vastaajilta kysyttiin, kokevatko he mediakasvatuksen tärkeäksi osaksi luokanopettajan ja lastentarhanopettajan opintoja. Vastaajan tuli valita yksi vaihtoehtoista ”tarpeellista – tarpeetonta – en osaa sanoa”. Kaikista vastaajista 95 prosenttia (n=390) koki mediakasvatuksen tärkeäksi osaksi opettajien koulutusta. Vain yksi vastaaja ei kokenut sitä tarpeelliseksi. Vastaajista 5 prosenttia (n=21) ei osannut sanoa, onko mediakasvatus tarpeellista vai tarpeetonta opettajankoulutuksessa.

Vastaajia pyydettiin lisäksi perustelemaan valitsemaansa vaihtoehto. Perustelu oli vapaaehtoisista. Kaikkiaan 80 prosenttia (n=330) kyselyyn vastanneista kertoi perustelun valinnalleen. Vastaukset analysoitiin sen mukaan, minkälaisia perusteluita vastauksissa tuotiin esille. Seuraavassa taulukossa on esitetty eri teemaluokat sekä niihin sisällytettyjen vastauksien kappalemäärä ja prosenttiosuus kaikista annetuista vastauksista.

TAULUKKO 2:
MEDIAKASVATUKSEN TÄRKEYDEN PERUSTELUT

Teemaluokka	Prosenttia vastauksista	Kappaletta vastauksista
Media on osa yhteiskuntaa	82 %	271
Koulu ja päiväkoti yhteiskunnan osana	10 %	33
Kasvattajan tiedot ja taidot	27 %	89
Lapsen tarpeet	40 %	132
Opettajankoulutuksen vastattava yhteiskunnan haasteisiin	19 %	63

Yksittäinen vastaus saattoi sisältää useampaan teemaluokkaan sisältyviä perusteluita. Tällöin vastaus sijoitettiin useampaan luokkaan. Muutamaa vastausta ei pystytty sijoittamaan oheisen luokituksen mukaan. Osa näistä vastaajista ei ollut opiskellut mediakasvatusta ja osa ei osannut perustella vastaustaan. Yhdessä perustelussa suhtauduttiin mediakasvatukseen kielteisesti. Perustelussaan vastaaja korosti, että kyseessä on hänen oma mielipiteensä. Häntä mediakasvatus ei kiinnostanut, eikä hän osannut sanoa kiinnostaisiko aihe ylipäätään päiväkodissa.

Seuraavassa on esitelty eri teemaluokkiin sisällytetyjä vastauksia sekä niissä käytettyjä perusteluita.

2.1 MEDIA ON OSA YHTEISKUNTA

”NYKYPÄIVÄNÄ MEDIA [ON OSA] JOKAPÄIVÄISTÄ ELÄMÄÄ, JOTEN SEN PARISSA PITÄÄ OSATA TOIMIA.”

Suurimmaksi teemaluokaksi perusteluista nousivat yhteiskunnalliset syyt. Noin 82 prosentissa (n=271) vastauksista tuotiin esille mediataidot osana nyky-yhteiskunnan keskeisiä taitoja. Mediakasvatuksen tärkeyttä perusteltiin muun muassa seuraavasti: ”Media on nykyisin keskeinen osa arkipäivää ja sen kanssa ollaan tekemisissä halusimme tai emme.” ”Lapset ja nuoret ovat yhä alttiimpia mediasta kump[u]aville vaikutteille eivätkä he välttämättä osaa käsitellä kaikkea mediasta nousevaa informaatiota ja tämä on yksi syy siihen, miksi mediakasvatus on tarpeellista.” Monessa muussakin vastauksessa nousi esille yhteiskunnan medioituminen ja, että lapset ovat jatkuvasti tekemisissä eri medioiden kanssa.

Mediakasvatuksen merkitystä perusteltiin myös kansalaistaitona sekä vaikuttamisen välineenä. Seuraavassa esimerkissä tulevat esille molemmat ulottuvuudet. ”Viestintävälineiden käyttö on nopeasti noussut osaksi jokapäiväistä elämää ja kuuluvat siten kansalaistaitoihin. Lisäksi viestintävälineiden avulla voidaan helposti manipuloida lapsia, nuoria ja myös aikuisia, joten mediaa on tarkasteltava myös vallan käytön välineenä. Näin ollen tämän ajan yhteiskunnassa on hallittava viestintävälineiden käyttöä ja osattava suhtautua median välittämään tietoon kriittisesti.”

2.2 KOULUN JA PÄIVÄKODIN TEHTÄVÄT YHTEISKUNNAN OSANA

”KOULUN YLEISSIVISTÄVÄÄN TEHTÄVÄÄN KUULUU SITEN TÄLLAISISSÄ YHTEISKUNNASSA SELVIYTYMISEN PERUSTAIKOT.”

Noin joka kymmenennessä vastauksessa (n=33) mainittiin mediakasvatus koulun tai päiväkodin velvollisuudeksi. Näissä vastauksissa korostui tavallaan koulun ja päiväkodin yhteiskunnallinen vastuu kasvattaa lapsia. Erään vastaajan mukaan mediakasvatus on samanlainen arkipäivän taito kuin esimerkiksi liikennekäyttäytyminen. ”[...] Opetellaanhan koulussa esim. liikenteeseen liittyviä asioita – miksei yhtä tärkeää olisi osata [...] jokapäiväisiä, mediakasvatukseen liittyviä asioita?!”

Koulun ja päiväkodin yhteiskunnallista velvoitetta perusteltiin myös yhteiskunnan medioitumisella ja osittain myös suojelullisella näkökulmalla. Eräässä vastauksessa mediakasvatuksen tärkeyttä perusteltiin seuraavasti: ”Nykyajan lapset ovat kaikenlaisen median ympäröivinä. Lapset voivat myös kasvaa ympäristössä, jossa median kritiikkiä tai sensurointia ei tehdä. Tällöin koulun vastuulla on jonkinmoisen mediakasvatuksen antaminen lapselle.” Mediakasvatuksen merkityksen kasvaminen nähtiin myös tärkeäksi perusteeksi eräässä vastauksessa: ”Mediakasvatuksella on tulevaisuudessa yhä suurempi rooli kouluissa.”

Osa tämän ryhmän vastaajista toi esille opetussuunnitelman perusteiden mukaisen velvollisuuden opettaa mediakasvatusta. Näissä perusteluissa tuotiin esille mediakasvatus osana opetussuunnitelman perusteiden aihekokonaisuuksia sekä osana koulujen omia opetussuunnitelmia. Näillä perusteilla sitä tulisi vastaajien mielestä opettaa myös opettajien koulutuksessa.

2.3 KASVATTAJAN TIEDOT JA TAIKOT AJANTASAIKSIKSI

”- - KYLLÄ KAIKKIEN TÄMÄN ALAN HENKILÖKUNNAN TULEE TIETÄÄ, MITÄ MEDIKASVATUS PITÄÄ SISÄLLÄÄN.”

Reilussa neljännessä osassa (27 %, n=89) vastauksista korostettiin mediakasvatuksen tärkeyttä opettajan-koulutuksessa kasvattajalta vaadittavien taitojen ja tietojen vuoksi. Moni tämän teemaryhmän vastaaja pohti vastauksessaan mediakasvatuksen keskeisyyttä tulevan työnsä kannalta ja piti sen takia mediakasvatusta tärkeänä. Eräs vastaaja perusteli asiaa seuraavasti: ”[...] Lastentarhanopettajana olen kasvattamassa lapsia turvalliseen ja järkevään median käyttöön ja medialukutaitoon.” Kasvattajilta vaadittiin myös tietoisuutta median vaikuttamisesta. Eräässä vastauksessa vaadetta perusteltiin sanomalla: ”Media muodostaa keskeisen osan nykylasten arkitodellisuudesta, siksi myös kasvattajien on oltava siitä valveutuneita”.

Osa vastaajista perusteli mediakasvatuksen tärkeyttä, sillä että opettajan tulee olla mukana kehittyvässä yhteiskunnassa ja vastattava sen haasteisiin. ”Tulevaisuudessa opettajien tulee olla yhä enemmän perillä mediakasvatukseen liittyvistä asioista. Mediakasvatus tulee myös olemaan tärkeä osa tulevaisuuden koulua ja tärkeä osa opetusta.” Opettajilta vaadittiin myös tietoisuutta lasten medioiden sisällöstä. ”[...] Opettajan on hyvä tietää lasten mediasta, että osaavat keskustella heitä kiinnostavista asioista, opastaa, tukea ja myös suojella lasta. [...]”

Joidenkin vastaajien mielestä opettajan tulisi olla mediakasvatuksen ammattilaisia, jotka jakavat tietämystään niin vanhemmille kuin kollegoilleen. Joissakin perusteluissa mediakasvatusta toivottiin osaksi kodin ja päiväkodin/koulun välistä yhteistyötä. ”[...] Mielestäni mediakasvatukseen kuuluu myös vanhempien informoiminen koska he saattavat olla hyvinkin epätietoisia lasten kohtaamasta mediasta, vanhemmilla ei välttämättä ole keinoja antaa tarvittavia valmiuksia median kohtaamiseen. Tällöin opettajalla on todella tärkeä tehtävä olla antamassa mediakasvatusta sekä lapsille että ohjausta vanhemmille.”

2.4 LAPSEN TARPEET KASVATTAJIEN TIETOISUUTEEN

”LAPSET TARVITSEVAT APUA JA TIETOJA PÄRJÄTÄKSEEN MEDIAN TÄYTEISESSÄ MAAILMASSA.”

Mediakasvatuksen tärkeyttä lasten tarpeilla perusteli 40 prosenttia (n=132) vastanneista. Vastaajat perustelivat mediakasvatuksen tärkeyttä oppilas- /lapsilähtöisestä näkökulmasta. Perusteluissa käytettiin muun muassa seuraavanlaisia vaateita: suhtautua, opettaa, tulee ohjata, tarvitsevat, tulee tietää, tulee kasvattaa, tarvitsevat keinoja, pitää oppia suhtautumaan ja niin edelleen.

Perusteluissa korostui medialukutaidon tärkeys nyky-yhteiskunnassa. Eräissä vastauksissa sitä perusteltiin seuraavasti: ”[...] Jo alle kouluikäiset kohtaavat median päivittäin ja siksi etenkin media-lukutaito olisi tärkeää jo aivan nuoremmillekin lapsille.”

”Yhä nuoremmat lapset ovat tekemisissä median kanssa, jota he eivät ymmärrä. Mediakriittikin opettaminen on hyvä aloittaa jo nuorena, sillä media tyrkyttää ajatuksia ja ideoita, joita lapset eivät välttämättä allekirjoittaisi kriittisemmällä otteella.” Edellä olevassa perustelussa nousi esille mediakriittisyyden opettamisen merkitys. Myös moni muu vastaaja perusteli mediakasvatuksen tärkeyttä mediakriittisyydellä ja oikeanlaisella suhtautumisella mediaan. Vastaajat perustelivat mediakasvatuksen tärkeyttä myös median hyötyjen ja haittojen tunnistamisella. ”Mielestäni lasten on opittava median hyvät puolet ja myöskin haittavaikutukset.”

Joissakin vastauksissa korostettiin ilmaisullisten taitojen ja mediakielitaidon tärkeyttä mediayhteiskunnassa. ”Mediakielitaito on erittäin tärkeä taito. Ihmisiä ympäröi joka puolella media. On tärkeää ymmärtää, miten eri media sisällöt ovat syntyneet ja vielä tärkeämpää ymmärtää miksi media sisältö on tuotettu (medialukutaito). Nykyään on yhä suuremmassa määrin tärkeää osata tuottaa media sisältöä. Jokainen suomalainen osaa kirjoittaa, mutta kuinka moni osaa ilmaista itseään mesessä² tai vaikkapa videon avulla?”

Eräs vastaaja toivoi koulutuksesta tuleville lastentarhanopettajille valmiuksia toimia ikään kuin päiväkodin mediakasvatusvastaavana. ”[...] Valmistuvien lastentarhanopettajien olisikin mielestäni hallittava mediakasvatuksen alue sitäkin paremmin, jotta he voivat levittää osaamistaan myös kollegoilleen.”

Osa vastaajista oli sitä mieltä, että kasvattajien tulisi tiedostaa median vaikuttavuus lapseen. Näkökulmaa perusteltiin muun muassa seuraavasti: ”[...] Lapset eivät myöskään ymmärrä kaikkia maailmalla sattuneita uutisia ellei heidän kanssaan rakentavasti keskustellen käydä niitä asioita läpi.”

Osassa perusteluista tuotiin esille opettajalta vaadittavien taitojen merkitys. Opettajan tulisi esimerkiksi tietää, millaista mediamateriaalia opetuksessa saa käyttää. ”On hirveän tärkeää tutustua siihen mitä netistä saa hyödyntää opetukseen ja mitä ei”. Perusteluissa nostettiin esille myös median välineellisyttä opetuksessa; ”[...] Erilaiset mediat tarjoavat myös monenlaisia mahdollisuuksia yhdessä toimimiseen ja oppimiseen.” Lisäksi nostettiin esille se, että mediakasvatus on oppilasta motivoivaa. Toisaalta muutamissa vastauksissa korostettiin myös kasvattajan mediavälineiden käyttötaitojen merkitystä.

Joissakin perusteluissa ilmeni myös suojelullista näkökulmaa. Eräs vastaaja korosti internetin vaikutuksia yksittäiseen henkilöön seuraavasti: ”On helppo laittaa nettiin esim. kuvia, videoita tai kirjoitettua tekstiä, joka on kaikkien saatavilla, mutta jolla voi olla ei toivottuja vaikutuksia johonkin henkilöön. Tätä ei välttämättä tule kaikki aina ajatelleeksi.”

2: Puhekielen termillä ”mese” tarkoitetaan Microsoftin kehittämää pikaviestintäohjelmaa, jota voi käyttää tietokoneella ja matkapuhelimella.

2.5 OPETTAJANKOULUTUKSEN ON VASTATTAVA YHTEISKUNNAN HAASTEISIIN

”JOS MEDIAKASVATUKSEN OPETUSTA EI OPETETA, EI OPETTAJALLAKAAN OLE TYÖKALUJA KOULUN MEDIAKASVATUKSEEN”

Kaikista perusteluista noin viidesosassa (n=63) vaadittiin, että opettajien koulutuksesta on saatava tarvittavat tiedot mediakasvatuksen toteuttamiseen kouluissa ja päiväkodeissa. Erään vastaajan mukaan hän oli saanut koulutuksessaan mediakasvatusopintoja vain yhdellä kurssilla ”[...] Siis aivan liian vähäistä tässä media- ja infoähky maailmassamme!” Eräessä vastauksessa perusteluina esitettiin seuraavaa: ”Mediakasvatuksen tulisi olla jollain tapaa esillä jo myös päiväkodeissa. Mikäli koulutuksessa ei mediakasvatuksesta puhuta lainkaan, voi käsitykset siitä jäädä opiskelijoille epäselviksi tai he eivät sitä lainkaan tiedosta osana varhaiskasvatusta. Mediakasvatukseksi saatetaan usein käsittää vai[n] tietokoneet ja vastaavat. Kuitenkin mediakasvatus on myös kuvia, kirjoja, musiikkia ym. ym. Opiskelijoille tulisi antaa tietoa ja eväitä erilaisista tavoista mediakasvatukseen, käytännön vinkit takaisivat parhaiten sen.”

Joissakin vastauksissa ilmeni myös kritiikkiä koulutuksessa saatua mediakasvatusta kohtaan. Näissä vastauksissa ilmeni, etteivät koulutuksessa saatu opetus ja tieto vastanneet kentällä tarvittavaa tietotaitoa. Eräs vastaaja perusteli väitettään seuraavasti: ”[...] Opettajaopiskelijoiden täytyy tehdä ryhmätyö audacity ohjelmalla ja esittää se muille. Työskentelyä ei viedä lasten kanssa työskentelyn tasolle [...]. Turhaa mediakasvatusta olen saanut.” Toinen vastaaja vaati koulutukselta eväitä tulevaisuutta varten. ”[...] Koulutuksemme ei tähän mennessä ole pystynyt vastaamaan näihin haasteisiin, joita me tulevassa työssämme tarvitsemme.”

3 SUUNTA-AANTAVIA TIETOJA MEDIAKASVATUKSEN TILASTA OPETTAJIEN KOULUTUKSESSA

Vastaajilta kysyttiin, tuleeko opinnoissa olemaan tai onko opinnoissa ollut mediakasvatuksen opintoja. Kaikista vastaajista 61 prosenttia (n=253) totesi, että opinnoissa on ollut tai tulee olemaan mediakasvatuksen opintoja, vastaajista 18 prosenttia (n=73) totesi, ettei mediakasvatuksen opintoja sisälly opintoihin. Reilu viidennes (21 %, n=86) vastaajista ei tiennyt sisältyikö tai tuleeko opintoihin sisältymään mediakasvatuksen opintoja. Suurin osa (62 % n=53) tämän valinneista oli kuitenkin opintojensa alkuvaiheessa olevia.

Opiskelualoittain tarkasteltuna luokanopettajan opintoihin kuuluu mediakasvatusopintoja reilulla 63 prosentilla (n=195) vastaajista ja 16 prosentilla (n=49) luokanopettajaopiskelijoista vastasi, ettei mediakasvatuksen opintoja kuulunut koulutukseen. Reilu viidennes (21 %, n=64) tämän ryhmän vastaajista ei tiennyt, kuuluuko koulutukseen mediakasvatusta. Lastentarhanopiskelijoista 22 prosentin (n=20) mukaan heidän opintoihinsa ei sisälly mediakasvatuksen opintoja. Lastentarhanopettajaopiskelijoista 57 prosentin (n=52) mukaan mediakasvatusta sisältyi opintoihin ja reilu viidennes (21 %, n=19) totesi, ettei tiennyt kuuluiko niitä opintoihin.

Tarkasteltaessa kysymystä eri opintovaiheiden mukaan, voidaan olettaa, että tarkin kuva mediakasvatuksen tilasta saadaan niiden opiskelijoiden vastauksista, jotka ovat opintojensa loppuvaiheessa. Opintojensa loppuvaiheeseen itsensä mieltäviä vastaajia oli 37 prosenttia (n=154) vastaajista. Heistä 30 prosentin (n=46) mukaan opintoihin ei sisällynyt mediakasvatusta ja 67 prosenttia (n=103) tästä ryhmästä vastasi, että mediakasvatusopintoja kuului opintoihin. Vain noin 3 prosenttia (n=5) ei osannut sanoa, kuuluiko mediakasvatus osaksi opintoja.

Opintojensa keskivaiheessa olevia vastaajia oli 36 prosenttia (n=147). Heistä 67 prosentin (n=98) mukaan mediakasvatus oli osa opintoja, 14 prosentin (n=21) mukaan mediakasvatus ei kuulunut opintoihin ja 19 prosenttia (n=28) tästä ryhmästä ei tiennyt, kuuluiko mediakasvatusopinnot koulutukseen.

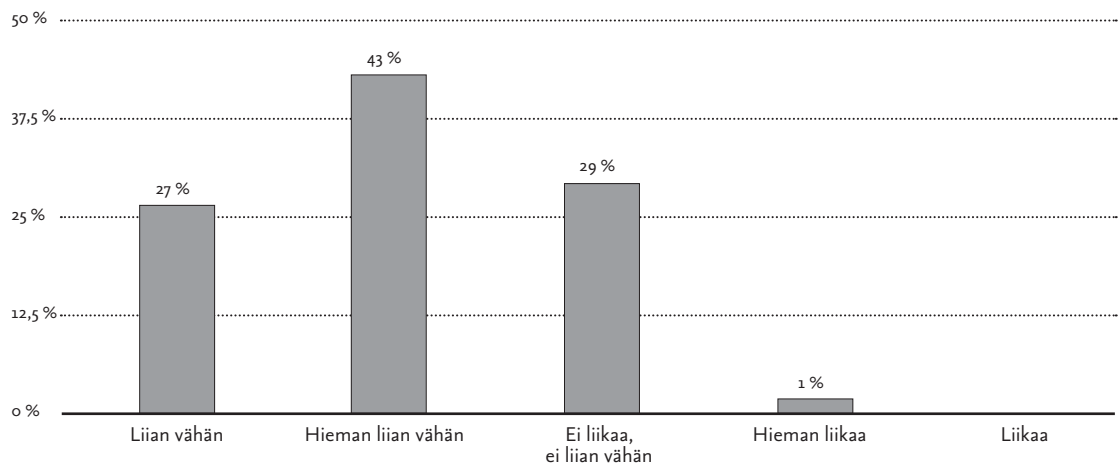
Opintojensa alkuvaiheessa olevia kyselyyn vastanneista oli 27 prosenttia (n=111). Heidän vastauksista nousi selvästi esille, etteivät he tieneet opintojensa koostumusta. Lähes puolet (47 %, n=52) vastanneista ei tiennyt kuuluiko koulutukseen mediakasvatuksen opintoja. On täysin ymmärrettävää, että alkuvaiheessa opiskelijalla ei välttämättä ole kuvaa opintojen koostumuksesta. Kuitenkin yhtä monen opiskelijan mukaan mediakasvatus kuului osaksi opintoja (48 %, n=53) ja vain noin 5 prosentin (n=6) mukaan niitä ei kuulunut opintoihin.

3.1 OPINTOIHIN SISÄLTYY LIIAN VÄHÄN MEDIAKASVATUSTA

Kysymyksessä kuusi tiedusteltiin vastaajien mielipidettä siitä, miten paljon opintoihin oli sisällytetty mediakasvatuksen opintoja. Vastaajan tuli valita vaihtoehto asteikolla 1=liian vähän – 5=liikaa. Seuraavassa kuviossa on esitetty vastausten jakaumat vastaaja määrittäin.

KUVIO 1:

OPINTOIHIN KUULUU MEDIAKASVATUSTA LIIAN VÄHÄN – LIIKAA.

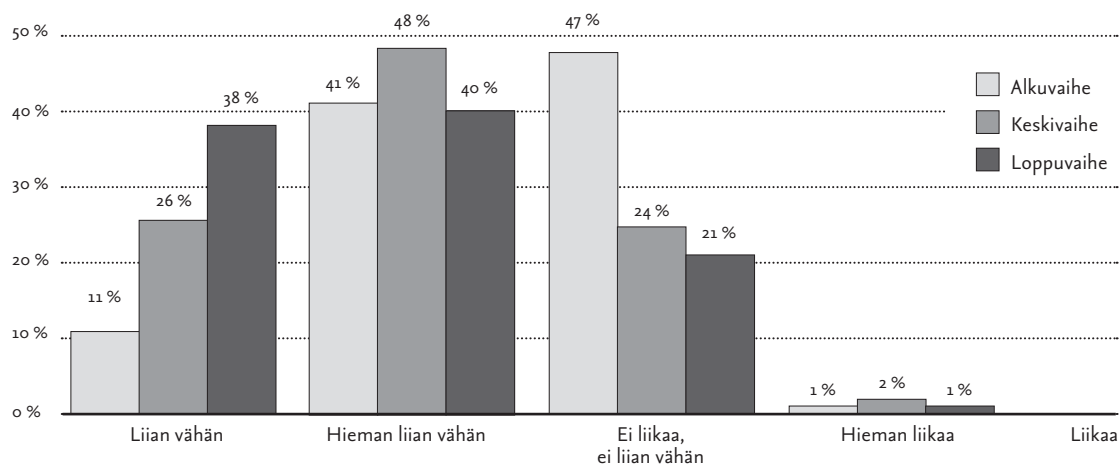

Kaikista vastaajista lähes 70 prosenttia (n=286) oli sitä mieltä, että mediakasvatusta oli liian vähän opinnoissa (vaihtoehto 1 & 2). Kukaan vastaajista ei valinnut vaihtoehdoksi, että opinnoissa olisi liikaa mediakasvatusta. Keskimmäisen eli neutraalin vaihtoehdon valitsi noin 29 prosenttia (n=121) vastaajista, ja vaihtoehdon ”mediakasvatusta on hieman liikaa” valitsi hieman reilu prosentti vastaajista (n=5). Koulutusaloittain tarkasteltuna vastaukset olivat suhteellisen samansuuntaiset.

Tarkasteltaessa kysymystä opintojenvaiheen perusteella huomattiin, että ”opinnoissa on liian vähän mediakasvatusta” -mielipide kasvoi sen mukaan, mitä pidemmällä vastaaja oli opinnoissaan. Opintojen alkuvaiheessa noin puolet (n=57) oli sitä mieltä, että opinnoissa on liian vähän mediakasvatusta, opintojen keskivaiheessa olevista 73 prosenttia (n=108) oli tätä mieltä. Huomattavaa on, että opintojensa loppuvaiheessa olevista miltei 80 prosenttia (n=121) mielestä opintoihin sisältyi liian vähän mediakasvatusta.

KUVIO 2:

**OPINTOIHIN KUULUU MEDIAKASVATUSTA LIIAN VÄHÄN – LIIKAA.
VASTAAJAT KOULUTUKSEN VAIHEEN MUKAAN.**

3.2 MITÄ MEDIAKASVATUKSESSA OPISKELLAAN?

Kysymyksen numero 7 tarkoituksena oli kartoittaa, minkälaisia sisältöjä mediakasvatukseen opettajaopinnoissa kuuluu. Vastaajalla oli mahdollisuus valita yksi tai useampi vaihtoehto. Vastauksia annettiin yhteensä 1116 eli keskimäärin jokainen vastaaja valitsi 2–3 vaihtoehtoa. Alla olevassa taulukossa on esitetty vastausten jakauma.

TAULUKKO 3:

MEDIAKASVATUKSEN SISÄLTÄMÄT TEEMAT OPETTAJIEN KOULUTUKSESSA

Teema	Prosenttia vastauksista	Kappaletta vastauksista
Medialaitteiden käyttö opetus- ja kasvatustyössä	14.8 %	165
En tiedä	14.2 %	158
Mediakasvatuksen työtavat opetus- ja kasvatustyössä	12.5 %	140
Lasten turvallinen median käyttö	11.6 %	129
Yleistietous mediakulttuurista	11.4 %	127
Median vaikutukset lapsiin	10.9 %	122
Lasten kriittinen suhtautuminen mediaan	9.9 %	111
Lasten ilmaisu median avulla	8.4 %	94
Median käyttötavat lapsuudessa	5.3 %	59
Muuta, mitä	1 %	11

Suurimmaksi opetettavaksi mediakasvatuksen teemaksi opettajaopinnoissa nousi selvästi medialaitteiden käyttö opetus- ja kasvatustyössä (15 %, yhteensä 165 valintaa). Toiseksi useimmin opiskelijoille opetettiin mediakasvatuksen työtapoja (13 %, yhteensä 140 valintaa), lasten turvallista

median käyttöä (12 %, yhteensä 129 valintaa), yleistietoisuutta mediakulttuurista (11 %, yhteensä 127 valintaa) ja median vaikutuksia lapsiin (11 %, yhteensä 122 valintaa). Vähemmälle huomiolle jääviä teemoja olivat lasten kriittinen suhtautuminen mediaan (10 %, yhteensä 111 valintaa) ja ilmaisu median avulla (8 %, yhteensä 94 valintaa). Median käyttötavat lapsuudessa jäivät vähimmälle (5 %, yhteensä 59 valintaa) huomiolle opettajien koulutuksessa. Muuta, mitä -vastauksissa tuli esille muun muassa median tekeminen itse, media osana taideilmaisua ja mediakasvatus osana äidinkielen kursseja.

14 prosenttia (yhteensä 158 valintaa) vastanneista valitsi, ettei tiennyt, minkälaisia sisältöjä mediakasvatuksen opintoihin kuului. Toisaalta tähän kysymykseen vastaamisesta oli tehty pakollista. Tarkasteltaessa vastaajia, jotka olivat vastanneet, ettei mediakasvatusta sisältynyt opintoihin, 34 prosenttia (yhteensä 39 valintaa) oli valinnut vaihtoehdoksi, ettei tiennyt mitä mediakasvatuksen opintoja koulutukseen kuului. Vaihtoehdon valinneista reilu puolet (51 %, yhteensä 81 valintaa) oli opintojensa alkuvaiheessa.

Koulutusaloittain tarkasteltuna tuli selvästi eroja siihen, millaisia mediaan liittyviä asioista koulutukseen sisältyy. Kyselyn perusteella näyttää siltä, että luokanopettajakoulutuksessa painotetaan medialaitteiden käyttöä opetus- ja kasvatustyössä (17 %, yhteensä 140 valintaa) sekä mediakasvatuksen työtapoja opetus- ja kasvatustyössä (14 %, yhteensä 113 valintaa). Vastanneiden mielestä vähimmälle painotukselle luokanopettajakoulutuksessa jää median käyttötavat lapsuudessa (4 %, yhteensä 35 valintaa). Lastentarhanopettajaopinnoissa puolestaan painotetaan selvästi eniten median vaikutusta lapsiin (17 %, yhteensä 42 valintaa). Vähimmälle huomiolle jää lastentarhanopettajaopiskelija vastaajien mielestä kriittinen suhtautuminen mediaan (8 %, yhteensä 19 valintaan).

Opiskeluvaiheittain tarkasteltuna loppuvaiheessa olevien opiskelijoiden mukaan koulutuksessa painottuvat medialaitteiden käyttö opetus- ja kasvatustyössä (15.4 %, yhteensä 71 valintaa). Toiseksi eniten heidän mielestään painottuvat median työtavat opetus- ja kasvatustyössä (12.3 %, yhteensä 57 valintaa) sekä lasten turvallinen median käyttö (12.3 %, yhteensä 57 valintaa). Lähes yhtä paljon tämän ryhmän vastaajien mielestä painottuu yleistietoisuus mediakulttuurista (11.9 %, yhteensä 55 valintaa) sekä median vaikutus lapsiin (11.9 %, yhteensä 55 valintaa). Vähimmälle huomiolle heidän mielestään jää median käyttötavat lapsuudessa (6.9 %, yhteensä 32 valintaa). Saman suuntaisia olivat myös opintojensa keskivaiheessa olevien vastaajien vastaukset.

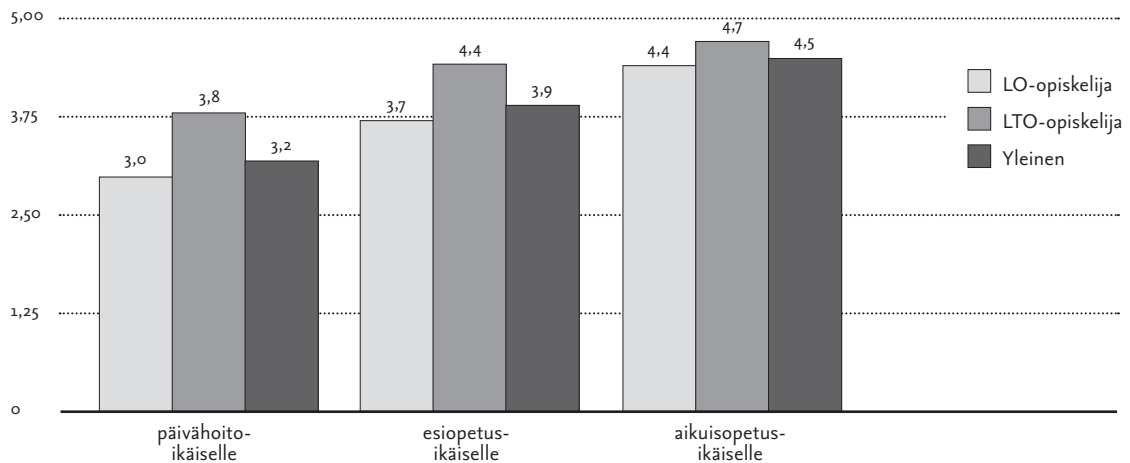
Kyselyn viimeisessä kysymyksessä vastaajilla oli mahdollisuus kertoa mediakasvatuksen opinnoistaan ja kokemuksistaan mediakasvattajana. Kysymykseen tuli yhteensä 117 vastausta (28 % vastanneista). Vastauksissa käsiteltiin pitkälti samoja teemoja kuin mediakasvatuksen tärkeyden perusteluissa. Monessa vastauksessa kerrottiin opintojen vähydestä ja liiallisesta teoreettisuudesta. Osa vastaajista oli valinnut mediakasvatuksen sivuaineekseen tai suorittanut valinnaiskurssin, joka käsitteli mediakasvatusta, ja kertoi sitä kautta saaneensa tuntumaa mediakasvatukseen. Median merkitys osana nyky-yhteiskuntaa ja lapsien elämää heijastui vastauksista.

4 MEDIAKASVATUS OSANA ERI-ikäISTEN LASTEN KASVATUSTA

Vastaajilta tiedusteltiin, miten tärkeäksi he kokevat mediakasvatuksen tarjoamisen päivähoito, esiopetus- ja alkuopetusikäiselle lapselle. Vastaajan tehtävä oli valita mielipide asteikolla 1=eri mieltä – 5=samaa mieltä.

Seuraavassa kuviossa on esitetty luokanopettaja-, lastentarhanopettajaopiskelijoiden vastausten keskiarvo sekä yhteinen keskiarvo.

KUVIO 3:
MILLE IKÄRYHMILLE MEDIAKASVATUSTA TULISI TARJOTA.

Ensimmäisenä kysyttiin, tulisiko mediakasvatusta tarjota päivähoitoikäiselle lapselle. Vastaajat pitivät mediakasvatuksen tarjoamista suhteellisen tärkeänä (keskiarvo 3,2) tämän ikäryhmän lapsille. Vastausten keskihajonta tosin oli suhteellisen suuri (1,18).

Toiseksi vastaajilta kysyttiin, tulisiko mediakasvatusta tarjota esiopetusikäiselle lapselle. Vastausten keskiarvoksi tuli 3,9. Edelliseen kysymykseen verraten keskihajonta (0,98) laski kolmanneksi kysyttiin, tulisiko mediakasvatusta tarjota alkuopetusikäiselle lapselle. Edellisiin kysymyksiin verrattuna keskihajonta oli vain 0,76, eli vastaajat olivat suhteellisen samaa mieltä. Mediakasvatuksen tarjoamista alkuopetusikäiselle lapselle pidettiin tärkeänä (keskiarvo 4,5).

Vastausten perusteella on havaittavissa, että lastentarhanopettajaopiskelijat suhtautuvat mediakasvatuksen tarjoamiseen lapsille suopeammin kuin luokanopettajaopiskelijat. Tämä oli havaittavissa selvästi, kun kysyttiin mediakasvatuksen tarjoamista päivähoito- ja esiopetusikäisille lapsille. Alkuopetusikäisten lasten kohdalla vastaajaryhmien erot tasoittuivat.

Miesten ja naisten välillä löytyi myös eroja. Miesten suhtautuivat nuivemmin mediakasvatuksen tarjoamiseen päivähoito- ja esiopetusikäisille lapsille kuin naiset. Alkuopetusikäisen lapsen tarpeesta mediakasvatukseen oltiin suhteellisen yksimielisiä.

Luokanopettaja- ja lastentarhanopettajaopiskelijoiden erot sekä sukupuolten väliset erot saattanevat johtua ensiksikin lastentarhanopettaja- ja luokanopettajaopiskelijoiden vastaajamäärien suhteesta sekä sukupuolien vastaajamäärien suhteesta. Miehiä vastanneista oli yhteensä 55 eli 13 prosenttia vastanneista, joista vain neljä (7 %) oli lastentarhanopettajaopiskelijoita. Lastentarhanopettajia vastanneista oli yhteensä 91 eli 22 prosenttia vastanneista ja luokanopettajaopiskelijoita 75 prosenttia eli 308. Tehtäessä eroa pienillä numeruksilla yksittäisen vastaajan mielipide tulee korostetusti esille.

5 MEDIAKASVATUKSEN TILAN PARANTAMINEN KOULUISSA JA PÄIVÄKODEISSA

Vastaajilta tiedusteltiin mikä/mitkä olisivat heidän mielestään toimenpiteitä, jotta mediakasvatusta olisi helpompi toteuttaa varhaiskasvatuksessa ja koululuissa. Vastaajalla oli mahdollisuus valita yksi tai useampi toimenpide-ehdotus. Vaihtoehtoja valittiin yhteensä 1847 kappaletta, mikä tarkoittaa keskimäärin 4–5 vaihtoehtoa per vastaaja. Alla olevassa kuviossa on esitetty vastaajien valitsemien vaihtoehtojen jakauma.

TAULUKKO 4:

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET MEDIAKASVATUKSEN TILAN PARANTAMISEKSI KOULUISSA JA PÄIVÄKODEISSA

Toimenpide	Prosenttia vastauksista	Kappaletta vastauksista
Tuottaa opettajille mediakasvatukseen sopivaa oppimateriaalia	14.0 %	259
Tuottaa opettajille konkreettiset ohjeet siitä, miten mediakasvatusta eri ikäkausina tulisi opettaa	12.3 %	228
Täydennyskouluttaa jo työelämässä olevia luokanopettajia ja lastentarhanopettajia	12.2 %	226
Tarkentaa mediakasvatuksen sisältöä perusopetuksen opetussuunnitelmassa	11.6 %	215
Lisätä opintojen määrää luokanopettajan- ja lastentarhanopettajan opinnoissa	10.5 %	193
Lisätä tietoa käytettävissä olevista mediakasvatuksen oppimateriaaleista	9.9 %	183
Tarkentaa mediakasvatuksen sisältöä opettajakoulutuksessa	9.4 %	174
Tehdä mediakasvatuksesta pakollinen osa lastentarhanopettajien ja opettajien opintoja	8.6 %	158
Lisätä mediakasvatus osaksi varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteita	5.5 %	102
Kouluttaa opettajakoulutuslaitosten opettajia	5.5 %	102
Muuta, mitä	0.4 %	7

Suurimmaksi tarpeeksi vastaajat kokivat mediakasvatusmateriaalin tuottamisen opettajille (14 %, yhteensä 259 valintaa). Toiseksi eniten (12.3 %, yhteensä 228 valintaa) vastanneet kaipaivat konkreettisia ohjeita mediakasvatuksen toteuttamiseen eri ikäryhmien kanssa. Muita yli kymmenen prosenttia vastauksista saaneita toimenpiteitä olivat jo työelämässä olevien luokan- ja lastentarhanopettajien kouluttaminen (12.2 %, yhteensä 226 valintaa), mediakasvatuksen sisältöjen tarkentaminen opetussuunnitelmassa (11.6 %, yhteensä 215 valintaa) sekä mediakasvatuksen opintojen lisääminen opettajakoulutuksessa (10.5 %, yhteensä 193 valintaa). Toisaalta kuitenkin 8,6 prosenttia (yhteensä 158 valintaa) vastauksista suhtautui myönteisesti siihen, että mediakasvatuksesta tulisi pakollinen osa opettajan opintoja.

Luokanopettajaopiskelijat kaipaivat eniten sopivaa oppimateriaalia mediakasvatukseen (14.4 %, yhteensä 199 valintaa) ja lisäksi opetussuunnitelman tavoitteiden selkiyttämistä (12.6 %, yhteensä 174 valintaa). He toivoivat myös konkreettisia ohjeita siitä, miten mediakasvatusta eri ikäkausina tulisi toteuttaa (11.8 %, yhteensä 163 valintaa). Lastentarhanopettajaopiskelijat kaipaivat eniten konkreettisia ohjeita siitä miten mediakasvatusta eri ikäkausina tulisi toteuttaa (14.8 %, yhteensä 58 valintaa). Toiseksi

eniten he toivoivat mediakasvatukseen sopivia oppimateriaaleja (13,5 %, yhteensä 53 valintaa) ja kolmanneksi eniten he kaipasivat mediakasvatuksen lisäämistä osaksi varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteita (11,7 %, yhteensä 46 valintaa).

Kaikista vastauksista vähiten valituista vaihtoehtoista saivat opettajankoulutuslaitosten opettajien kouluttaminen (5,5 %, yhteensä 102 valintaa) sekä mediakasvatuksen lisääminen osaksi varhaiskasvatussuunnitelmaa (5,5 %, yhteensä 102 valintaa).

Lisäksi seitsemän vastaajaa oli antanut muita ehdotuksia toimenpiteistä. Näissä vastauksissa ehdotettiin muun muassa resurssien lisäämistä (atk-laitteiden hankinta), mediakasvatuksen kentän selvittämistä, opettajan kriittistä suhtautumista mediaan sekä mediakasvatuksen integroimista muihin oppiaineisiin ja mediakasvatuksen tärkeyden korostamista.

6 YHTEENVETO

Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke ja Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL toteuttivat yhdessä luokanopettaja- ja lastentarhanopettajaopiskelijoille kyselyn, jonka tarkoituksena oli kartoittaa nykyistä mediakasvatuksen tilaa opettajien koulutuksissa, opiskelijoiden kokemuksia mediakasvatuksesta sekä sitä, miten tärkeäksi osaksi opiskelijat kokevat mediakasvatuksen lasten kasvatusta.

Kyselyyn vastasi 412 opiskelijaa, mikä on 22 prosenttia kohdejoukosta. Heistä miehiä oli noin 13 prosenttia (n=55) ja naisia 87 prosenttia (n=357). Lastentarhanopettajaopiskelijoita oli 22 prosenttia (n=91), luokanopettajaopiskelijoita 75 prosenttia (n=308) ja muu vastauksen valinneita 3 prosenttia (n=13). Muu vastauksen valinneiden vastauksia ei verrattu luokanopettaja- ja lastentarhanopettaja opiskelijoiden vastauksiin, koska tällöin muu vastausryhmän yksittäisten vastaajien mielipiteet olisivat korostuneet liikaa. Yksittäisen vastauksen korostuminen on myös osittain havaittavissa tehtäessä eroa miesten ja naisten sekä luokanopettaja- ja lastentarhanopettajaopiskelijoiden välillä.

MEDIKASVATUS KOETAAN TÄRKEÄKSI OSAKSI OPETTAJIEN KOULUTUSTA

Vastanneista 95 prosenttia (n=390) koki mediakasvatuksen tärkeäksi osaksi opettajien koulutusta. Ainoastaan yksi vastaaja ei kokenut sitä tärkeäksi osaksi opettajien koulutusta. 5 prosenttia vastaajista ei osannut sanoa onko mediakasvatus tärkeä vai ei tärkeä osa opettajien koulutusta.

Vastaajia pyydettiin lisäksi perustelemaan valintaansa ja 80 prosenttia (n=330) kertoi perustelunsa. Perustelut jaoteltiin neljään teemaluokkaan. Yksittäinen vastaus saattoi sisältää useaan eri teemaluokkaan sisältyviä vastauksia ja tällöin vastaus sijoitettiin useampaan luokkaan.

MEDIKASVATUKSEN TÄRKEYDEN PERUSTELUT

Koululla ja päiväkodilla on tehtäviä medioituneessa yhteiskunnassa

Suurimmassa osassa (82 %, n=271) perusteluja tuotiin esille, että nykyisessä medioituvassa yhteiskunnassa lapset ovat enenevässä määrin tekemisissä eri medioiden kanssa. Mediataidot koettiin osaksi nyky-yhteiskuntaa ja eräänä tapaa kansalaistaidoksi. Osa vastaajista (10 %, n=33) toi perusteluissaan esille sen, että koulu ja päiväkotit eivät voi jäädä mediayhteiskunnan ulkopuolelle, vaan niiden on oltava mukana kehityksessä. Näissä vastauksissa tuli ilmi näkemys siitä, että koululla ja päiväkodilla on ikään kuin yhteiskunnallinen velvollisuus kasvattaa lapsia nyky-yhteiskuntaan. Osa tämän ryhmän vastaajista toi myös esille opetussuunnitelman perusteiden mukaisen velvollisuuden opettaa mediakasvatusta.

Kasvattajan tiedot ja taidot ajantasaisiksi

Reilussa neljännessä osassa (27 %, n=89) vastauksista korostettiin mediakasvatuksen tärkeyttä opettajan- koulutuksessa kasvattajalta vaadittavien taitojen ja tietojen vuoksi. Monen tämän ryhmän vastaaja pohti vastuksessaan mediakasvatuksen keskeisyyttä tulevan työnsä kannalta, ja piti sen takia mediakasvatusta tärkeänä osana opettajien koulutusta. Osa vastaajista perusteli mediakasvatuksen tärkeyttä sillä, että opettajan tulee olla mukana kehittyvässä yhteiskunnassa ja vastattava sen haasteisiin. Joidenkin vastaajien mielestä opettajan tulisi olla mediakasvatuksen ammattilaisia, jotka jakavat tietämystään niin vanhemmille kuin kollegoilleen ja joissakin perusteluissa mediakasvatusta toivottiin osaksi kodin ja päiväkodin/koulun välistä yhteistyötä.

Lasten tarpeet kasvattajien tietoisuuteen

Mediakasvatuksen tärkeyttä lasten tarpeilla perusteli 40 prosenttia (n=132) vastanneista. Vastaajien perustelivat mediakasvatuksen tärkeyttä oppilas- /lapsilähtöisestä näkökulmasta. Perusteluissa korostui medialukutaidon ja mediakriittisyyden tärkeys nyky-yhteiskunnassa. Osassa perusteluissa tuotiin esille opettajalta vaadittavien taitojen merkitys esimerkiksi laiteosaaminen ja tekijänoikeustietämys. Joissakin vastauksissa korostettiin myös suojelullista näkökulmaa.

Opettajankoulutuksesta valmiudet mediakasvatamiseen

Kaikista perusteluista noin viidesosassa (19 %, n=63) vaadittiin, että opettajien koulutuksesta on saatava tarvittavat tiedot mediakasvatuksen toteuttamiseen kouluissa ja päiväkodeissa sekä saatava mediakasvatuksessa vaadittavia työkaluja tulevaan ammattiinsa. Osassa vastauksia kritisoitiin koulutuksessa saatua mediakasvatusta riittämättömäksi, eikä sen koettu vastaavan kentällä vaadittavia tietotaitoja.

SUUNTA-AANTAVIA TIETOJA MEDIKASVATUKSEN TILASTA OPETTAJIEN KOULUTUKSESSA

Tarkimman kuvauksen mediakasvatuksesta osana opettajien koulutusta antavat opiskelijat, jotka olivat mieltäneet itsensä opintojen loppuvaiheeseen (37 %, n=154). He ovat käyneet miltei koko koulutuksen läpi ja tietävät, mitä koulutus todellisuudessa pitää sisällään. Heistä 67 prosenttia (n=103) vastasi, että mediakasvatuksen sisältöjä kuului koulutukseen ja noin 30 % heistä vastasi, ettei mediakasvatus ollut osana koulutusta. Miltei 80 prosentilla (n=121) opintojen loppuvaiheessa olevan ryhmän vastaajista oli mielipide, että opintoihin sisältyi liian vähän mediakasvatusta. Samansuuntaisen vastauksen antoivat myös opiskelijat, jotka olivat opintojensa keskivaiheessa. Heistä 73 prosentin (n=108) mukaan mediakasvatus oli koulutuksessa liian vähän.

Mitä mediakasvatuksessa opiskellaan

Kysyttäessä, mitä mediakasvatuksen opintoja koulutukseen sisältyy, kaikkien vastaajien mukaan suurimmiksi käsiteltäviksi teemoiksi nousivat medialaitteiden käyttö opetus- ja kasvatustyössä (14,8 %, n=165) sekä mediakasvatuksen työtavat opetus- ja kasvatustyössä (12,5 %, n=140). Toisaalta 14,2 prosenttia vastasi, ettei tiennyt mitä mediakasvatukseen kuului. Vähimmille huomioille koulutuksissa jäivät lasten ilmaisu median avulla (8,4 %, n=94) sekä median käyttötavat lapsuudessa (8,4 %, n=59). Tarkasteltaessa kysymystä koulutusvaiheen mukaan loppuvaiheessa ja keskivaiheessa

olevien opiskelijoiden mukaan painottuivat koulutuksessa medialaitteiden käyttö opetus- ja kasvatusyössä, median työtavat opetus- ja kasvatusyössä sekä lasten turvallinen median käyttö.

MEDIAKASVATUS TÄRKEÄ OSA ERI-ikäISTEN LASTEN KASVATUSTA

Vastaajilta tiedusteltiin, miten tärkeäksi osaksi he kokevat mediakasvatuksen osana päivähoido-, esiopetus- ja alkuopetusikäisen lapsen kasvatusta. Noin 90 prosenttia (n=374) vastaajista koki mediakasvatuksen tärkeäksi osaksi alkuopetusikäisen lapsen kasvatusta. Mediakasvatuksen tärkeäksi osaksi esiopetusikäisen kasvatusta koki lähes 70 prosenttia (n=287) ja päivähoidoikäisen lapsen kasvatuksen tärkeäksi osaksi mediakasvatuksen koki 40 prosenttia (n=170) vastaajista. Lastentarhanopettajat suhtautuivat myönteisemmin mediakasvatuksen tarjoamiseen kaikille kysytyille ikäluokille.

MEDIAKASVATUKSEN TILAN PARANTAMINEN KOULUISSA JA PÄIVÄKODEISSA

Vastaajilta kysyttiin, miten mediakasvatuksen tilaa voitaisiin parantaa kouluissa ja päiväkodeissa. Vastanneet opiskelijat kaipasivat konkreettisia välineitä mediakasvatuksen toteuttamiseen tulevassa ammatissaan. Vastauksissa korostui materiaalin tuottaminen opettajille (14 %, yhteensä 259 valintaa) sekä konkreettisten ohjeiden saaminen mediakasvatuksen toteuttamiseen kouluissa ja päiväkodeissa (12.3 %, yhteensä 228 valintaa). Lähes yhtä monen vastaajan mielestä opettajien täydennyskoulutus olisi yksi tärkeä toimenpide (12.2 %, yhteensä 226 valintaa). Moni lisäisi myös mediakasvatuksen osuutta opinnoissaan (10.5 %, 193 valintaa), mutta pienempi osa kuitenkin lisäisi sen pakolliseksi osaksi opintoja (8.6 %, yhteensä 158 valintaa).

Luokanopettajaopiskelijat kaipasivat eniten sopivaa oppimateriaalia mediakasvatukseen (14.4 %, yhteensä 199 valintaa) ja lisäksi opetussuunnitelman tavoitteiden selkiyttämistä (12.6 %, yhteensä 174 valintaa). He toivoivat myös konkreettisia ohjeita siitä, miten mediakasvatusta eri ikäkausina tulisi toteuttaa (11.8 %, yhteensä 163 valintaa). Lastentarhanopettajaopiskelijat kaipasivat eniten konkreettisia ohjeita siitä, miten mediakasvatusta eri ikäkausina tulisi toteuttaa (14.8 %, yhteensä 58 valintaa). Toiseksi eniten he toivoivat mediakasvatukseen sopivia oppimateriaaleja (13.5 %, yhteensä 53 valintaa) ja kolmanneksi eniten he kaipasivat mediakasvatuksen lisäämistä osaksi varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteita (11.7 %, yhteensä 46 valintaa).

LOPUKSI

Mediakasvatus-termi ja mediakasvatuksen terminologia ovat moniulotteisia ja vaikeasti määriteltävissä täsmällisesti. Toinen käsittää mediakasvatukseksi laitehallinnan ja niiden avulla toteutetut media-projektit ja toinen käsittää mediakasvatuksen monitahoiseksi sekä käsittää siihen kuuluvaksi kaiken, joka sisältää vähänkin media-aspekteja.

Selvityksen perusteella on saatu suuntaa antavia tietoja luokanopettaja- ja lastentarhanopettajaopiskelijoiden käsityksistä mediakasvatuksen tärkeydestä sekä heidän kokemuksistaan mediakasvatuksen opinnoista. Lisäksi on saatu heidän mielipiteitään niistä toimenpiteistä, joilla mediakasvatuksen toteuttamista voitaisiin tukea päiväkodeissa ja kouluissa. Vastanneet kokivat mediakasvatuksen tärkeäksi osaksi lasten kasvatusta ja sitä kautta tärkeäksi osaksi myös omaa koulutustaan. Vastaajien mielestä mediakasvatusta ei ole nykyisin tarpeeksi sisällytetty osaksi opettajien koulutusta. He toivovat mediakasvatuksen opinnoiltaan konkreettisia välineitä ja toimintamalleja mediakasvatuksen toteuttamiseen kouluissa ja päiväkodeissa.

LIITE: KYSELYLOMAKE

HYVÄ OPISKELIJA,

Mediamuffinssi on opetusministeriön kansallisen Lapset ja media -hankkeen osakokonaisuus. Sen tavoitteena on kehittää kahdeksanvuotiaiden ja sitä nuorempien lasten mediataitoja sekä tukea aikuisia, jotta he voisivat ohjata ja opettaa lapsia käyttämään mediaa positiivisella tavalla.

Mediakasvatus on lasten kasvun tukemista median parissa. Se on pedagogista toimintaa, jolla kehitetään lasten median käyttöä ja mediataitoja. Onnistuessaan mediakasvatus kehittää oppijoiden kykyä analysoida ja tulkita mediaa, taitoa osallistua mediakulttuuriin ja ilmaista itseään. Medialla tarkoitamme viestintävälineitä, joita ovat esimerkiksi televisio, elokuvat, internet, video- ja tietokonepelit sekä erilaiset lehdet.

Nyt haluamme selvittää, minkälaisia kokemuksia teillä on mediakasvatuksen opinnoista. Lisäksi haluamme selvittää, miten tärkeäksi TE koette mediakasvatuksen osana lapsien kasvatusta ja opetusta.

Kyselyyn vastataan anonyymisti eikä henkilötietoja käsitellä. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Kysely suljetaan 28.9. Mediamuffinssi-hanke julkistaa tulokset internet-sivuillaan www.mediamuffinssi.fi viikolla 42. Yhteistyökumppani SOOL julkistaa tulokset Soolibooli-lehdessä.

TAUSTATIEDOT

1. SUKUPUOLI

- a. nainen
- b. mies

2. OPISKELUALA

- a. Opiskelen luokanopettajaksi
- b. Opiskelen lastentarhanopettajaksi (kand./maist.)
- c. Muu

3. OPISKELUPAIKKANI ON

- Helsingin yliopisto
- Helsinki, Snellman-korkeakoulu
- Joensuun yliopisto
- Joensuun yliopisto – Savonlinnan opettajakoulutuslaitos
- Jyväskylän yliopisto
- Jyväskylän yliopisto – Kokkolan Chydenius-instituutti
- Lapin yliopisto
- Tampereen yliopisto
- Tampereen yliopisto – Hämeenlinnan opettajakoulutuslaitos
- Turun yliopisto
- Turun yliopisto – Rauman opettajakoulutuslaitos
- Oulun yliopisto – Kajaanin opettajakoulutusyksikkö
- Oulun yliopisto
- Åbo akademi, Vasa

3. OPINTOJENI VAIHE

- a. Alkuvaihe
- b. Keskivaihe
- c. Loppuvaihe

4. OPISKELUISSANI TULEE OLEMAAN TAI ON OLLUT MEDIAKASVATUKSEN OPINTOJA

- a. Kyllä
- b. Ei
- c. En tiedä

5. MEDIAKASVATUS ON MIELESTÄNI OSANA LASTENTARHANOPETTAJAN TAI OPETTAJAN OPINTOJA

- a. Tarpeellista
- b. Tarpeetonta
- c. En osaa sanoa

Miten perustelisit vastauksesi?

.....

.....

.....

.....

.....

6. MEDIAKASVATUSTA ON SISÄLLYTETTY OPINTOIHIN

liian vähän 1 2 3 4 5 liikaa

7. JOS LAITOKSELLANNE ON TARJOLLA MEDIAKASVATUKSEN OPINTOJA, NE SISÄLTÄVÄT SEURAAVIA TEEMOJA (VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON)

- a. medialaitteiden käyttö opetus- ja kasvatustyössä
- b. yleistietoisuus mediakulttuurista
- c. median vaikutukset lapsiin
- d. median käyttötavat lapsuudessa
- e. lasten turvallinen median käyttö
- f. lasten ilmaisu median avulla
- g. lasten kriittinen suhtautuminen mediaan
- h. mediakasvatuksen työtavat opetus- ja kasvatustyössä
- i. en tiedä
- j. muuta, mitä

8. MEDIAKASVATUSTA TULISI TARJOTA JOKAISELLE ESI- JA ALKUOPETUKSEEN SEKÄ VARHAISKASVATUKSEEN OSALLISTUVALLE

a. päivähoitoikäiselle lapselle

eri mieltä 1 2 3 4 5 samaa mieltä

b. Esiopetusikäiselle lapselle

eri mieltä 1 2 3 4 5 samaa mieltä

c. Alkuopetusikäiselle lapselle (perusopetuksen vuosiluokat 1-2)

eri mieltä 1 2 3 4 5 samaa mieltä

9. MIKÄ/MITKÄ OLISIVAT TÄRKEIMMÄT TOIMENPITEET, JOTTA MEDIAKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN VARHAISKASVATUKSESSA TAI KOULUTYÖSSÄ OLISI HELPOMPAA? VOIT VALITA YHDEN TAI USEAMMAN VAIHTOEHDON.

Lisätä opintojen määrää luokanopettajan- ja lastentarhanopettajan opinnoissa

Tehdä mediakasvatuksesta pakollinen osa lastentarhanopettajien ja opettajien opintoja

Lisätä mediakasvatus osaksi varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteita

Tarkentaa mediakasvatuksen sisältöjä perusopetuksen opetussuunnitelmassa

Tarkentaa mediakasvatuksen sisältöjä opettajakoulutuksessa

Tuottaa opettajille konkreettiset ohjeet siitä, miten mediakasvatusta eri ikäkausina tulisi opettaa

Täydennyskouluttaa jo työelämässä olevia luokanopettajia ja lastentarhanopettajia

Kouluttaa opettajakoulutuslaitosten opettajia

Tuottaa mediakasvatukseen sopivaa oppimateriaalia

Lisätä tietoa käytettävissä olevista mediakasvatuksen materiaaleista

Muuta, mitä

10. MITÄ MUUTA HALUAT KERTOA MEDIAKASVATUKSEN OPINNOISTASI TAI KOKEMUKSISTASI MEDIAKASVATTAJANA?

